

Kan man skabe et kønsneutralt barn?

Information, 13. august 2011, Malin Schmidt

Der er én pige på skaterbanen i Fælledparken. Hun er der med sin far, pakket ind i knæbeskyttere, albueskyttere, cykelhjem og tager et par forsigtige skridt på sine inlineskates. Ellers er der ikke en eneste pige på betonen, der er så fyldt af drenge på skateboards, blades og løbehjul, at det er svært at komme til, som Mads Nielsen, 14 år fra Tinglev og på besøg på hovedstadens skaterbaner siger det.

»Det er en hård sport. Man slår sig, får forrevet neglene, får sår. Det er ikke så kønt altid,« siger han og forsøger på den måde at forklare, hvorfor pigerne mest kigger på, når drengene laver deres tricks i stedet for at lave deres egne. 17-årige Malte Husted viser sine sår på underarmen for at understrege vennens pointe. De har ret, det ser ikke for kønt ud.

Men når man lander sin første ollie er alt det lige meget. Og når man lander sin første trayflip, så har man den bedste dag i hele sit liv. »Jeg har landet et trayflip tre gange. Første gang var på min fødselsdag,« siger 11-årige Zofus Tiger, der drejer sit board 360 grader sidelæns med hænderne for at vise, hvordan det skal bevæge sig under fødderne, når man laver det. »Man får det vildeste sug i maven når det endelig lykkes.« Han havde øvet sig i så lang tid. Gjort det igen og igen, i så lang tid, så det har pigerne slet ikke tid til, mener han.

»De skal vel være hjemme en del. For at gøre sig smukke for eksempel,« siger Zofus Tiger og griner lidt. Selv bruger han tiden på de københavnske baner, Helligdommen, Enghave og Fælledparken. Det er her, han har sine venner, her han møder nye det var derfor han begyndte at skate. Og lidt fordi man så har noget fedt at vise sine sønner, når man engang får dem.

Stakkels barn

Skaterbanen er stadig mest for drenge, og det er en af grundene til, at den lille stockholmske daginstitution Egalia bedriver kønsneutral pædagogik. Her hører børnene aldrig 'kom nu drenge, nu spiller vi fodbold'. Eller 'kom nu piger, nu danser vi ballet'.

»Tænk over det,« siger institutionens leder, Lotta Rajalin. »I almindelige institutioner siger man det hver eneste dag flere gange om dagen Her siger vi i stedet: 'Kom nu venner, nu leger vi'.« For at fjerne sig fra stereotyperne, lyder hendes forklaring. For at give børnene lov til at være kvindelige nogle gange og mandlige andre, for at give dem lov til at være vilde og følsomme, generte og skøre.

»Vi forsøger i det hele taget ikke at rubricere og konservere børnene. Vi siger ikke: 'Jamen sådan er han. Han er så vild'. Eller: 'Han er så genert.' Eller: 'Hun er så bestemt'. Ingen af os kan lide af få et stempel på, hvordan vi er, for vi vil være det hele: generte, vilde, søde, smukke, stærke, skøre, kloge og interessante,« lyder Lotta Rajalins synspunkt, som har vist sig at være kontroversielt.

Så kontroversielt, at institutionens leder i foråret politianmeldte to højreekstremistiske hjemmesider, hvor der blev rettet trusler mod institutionen og dens personale efter en artikel i formiddagsavisen Aftonbladet.

Artiklen fik flere tusind kritiske kommentarer på nettet, hvor institutionens pædagogik blev kaldt for et farligt, ekstremistisk og fundamentalistisk eksperiment. Et eksperiment, der er så kontroversielt, at

nyheden om Egalia for noget tid siden gik jorden rundt, da man i både Australien, USA, Storbritannien, Danmark og Sverige skrev om Egalia, der foretrækker det kønsneutrale 'hen' i stedet for 'han' og 'hun'; klodser, der står ved siden af køkkenet for at nedbryde barrierer mellem at lave mad og konstruktionslege og læse-højt-bøger, der ikke handler om Snehvide, der bliver reddet af sin prins, men i stedet fortæller om to han-giraffer, der vil have et barn.

I Danmark skrev Anne Sophia Hermansen på sin berlingske-blog, at det virkede, som om et 'fordummende kønshysteri havde hjemstøgt Sverige'.

»Selvfølgelig er der for mange Lego-mænd i kasserne, selvfølgelig skal kvinder presses ind i direktioner og bestyrelser, selvfølgelig skal Rødhætte fortælles, så ulven og jægeren kan være en kvinde, og selvfølgelig er det en fælde at gå hjemme for kvinder, men totalt mindblowing og berigende for manden. Og selvfølgelig skal barnet gå i Egalia. Til det er der vist kun en ting at sige: stakkels barn.«

De stærke reaktioner på Egalia skyldes et feministisk backlash, mener Jo Krøjer, lektor ved RUC med speciale i køn. Det er en reaktion på 70'ernes pædagogiske trend, hvor man lagde vægt på at piger og drenge ikke skal føle sig begrænsede af, at de har det ene eller det andet køn.

»For godt 20 år siden opstod et ønske hos mange forældre og pædagoger om at fejre eller vise, at der er noget, der hedder feminint og maskulint. Forskellene blev opfattet som biologiske og knyttet til en moralsk forestilling om, at man bør give både børn og voksne mulighed for at leve i overensstemmelse med de kønsforskelle, som i den optik er naturlige.«

Det er her vi står i dag. I diskussionen mellem dem, der mener, at man piller ved naturens orden, når man rykker ved kønsrollerne, og dem, der mener, at køn og kønsroller er en konstruktion af det samfund, vi lever i. For hvor går grænsen mellem biologi og kultur? Og kan man overhovedet lave et kønsneutralt barn?

Mænd, der er kvinder

Ikke som verden ser ud i dag, mener Thomas Johansson, professor i socialpsykologi på Göteborgs Universitet og tidligere formand for genuskomiteen. Selv canadiske Storms og svenske 'Pops' forældre vil få svært ved det. For at befri deres barn fra samfundets forventninger til kønsrollen, har de hemmeligholdt Storms og 'Pops' køn.

»Om det er muligt, hvis ikke samfundet præger? Det ved vi ikke. Vi aner ikke, om det er 70, 80, 30 eller tre procent biologi, der afgør, hvordan piger og drenge tænker, føler og agerer,« siger Thomas Johansson, der alligevel mener, at det handler mere om en politisk grænse end en biologisk, når man taler om kønsforskelle. Bare tænk på, at vi på et enkelt århundrede er gået fra et samfund, hvor kvinder ikke havde stemmeret, og hvor kvinder blev kaldt uegnede til intellektuel stimulans, til et samfund, hvor kvinderne er blevet overrepræsenterede på de videregående uddannelser.

I virkeligheden det en klassisk diskussion mellem arv og miljø, siger filosof og forsker ved Aarhus Universitet Lars-Henrik Schmidt, der for nogle år siden rejste diskussionen om pigeskolen. De to positioner kan så stå og råbe ad hinanden.

»Vi konstruerer biologi. Der findes ikke en genetisk determinisme, men det er ikke det samme som at sige, at der ikke er dispositioner. Der er masser af dispositioner, der er nogle, som netop ikke udvikles og nogle

nye, der kommer til,« siger Lars-Henrik Schmidt, der mener, det mere handler om de strategier, der bruges i institutions- og uddannelsessystemet.

»Man vælger om vi bruger strategier, som vi traditionelt kan kalde kvindelige eller de mandlige. De kvindelige strategier er i høj grad indrettet på ikke at ville lide nederlag, og de mandlige strategier er indstillet på viljen til sejr. Når det er sagt, findes der mange mænd, der er kvinder, og mange kvinder, der er mænd. De strategier har langt større betydning end en form for genetisk oprindelighed.«

Alligevel kommer vi ikke uden om at sondre mener Lars-Henrik Schmidt. Og derfor er det kønsneutrale barn en utopi.

»Ærkesondringen i vores verden er kønnet, og det har det været siden 1800-tallet, da vi fik to juridiske køn. Selv hvis du lavede en ren pigeklasse, så ville der i den klasse blive delt imellem drengelige piger og de pigelige piger. Det fuldstændig samme sondring ville ske i en ren drengeklasse, hvor man vil sondre mellem de tøsede drenge og drengelige drenge. Den skelnen ligger så dybt i vores kultur, at du ikke kan sige noget som helst om, hvor vidt den er biologisk.«

Hjernen og forskningen

Vi ser, at der er forskelle på pigers og drenges hjerner, lyder det fra Christian Gerlach, dr. psych. og lektor i kognitiv neurovidenskab ved Institut for Psykologi på Syddansk Universitet.

»Men der er ingen, der ved, hvad de reelt betyder,« siger Gerlach, der gjorde forsøget på at finde svaret ved at gennemtrawle så kaldte metastudier, oversigtsartikler, der sammenligner resultater fra alle undersøgelser inden for et område. Det, han fandt frem til, var, at der ud over de forskelle i forhold til den seksuelle reproduktion, eksisterer to forskelle, alle er enige om.

»Der er forskel i den gennemsnitlige udvikling, hvor drengene er lidt bagefter inden de igen har indhentet pigerne i teenagealderen. Og så er drenges hjerner større og indeholder flere celler end pigers hjerner. Det gælder også mænds og kvinders hjerner, også når man tager højde for forskel i kropsvolumen. Men som sagt, der er ingen, der ved, hvad forskellene betyder eller hvilke konsekvenser, det har,« siger Gerlach og forklarer det store fokus, der i de senere år har været på forskelle på drenges og pigers hjerner, med problemer i folkeskolen.

Især tesen om, at piger skulle have større hjernebjælke, det vil sige en bedre forbindelse mellem de to hjernehalvdele, og derved have nemmere ved at sidde stille og koncentrere sig, har fået spaltepads.

»Og så letter det forståelsen, hvis man siger: 'Jamen, sådan er drenge, det er noget med deres hjerner'. Problemet er bare, at det er der ikke noget, der tyder på. I stedet handler det nok snarere om, at vi giver drengene en anden opdragelse. De har lov til at være urolige, og de har lov til at lade være med at rydde op på deres værelser.«

Hjernen er formbar, og hvis man systematisk behandler piger og drenge forskelligt, så kunne man godt få forskellige hjerner, selv om det ikke er biologisk betinget.

»Derfor synes jeg, det svenske eksempel er sjovt. Om ikke andet for at se: Hvad sker der egentlig,« siger Christian Gerlach, der påpeger, at vi alle uden undtagelse præger vores børn i en bestemt retning. På den måde er det, Egalia gør, ikke så forskelligt fra det, der sker hver eneste dag i helt almindelige danske

daginstitutioner bare med omvendt fortegn. Vi er bare ikke bevidste om det, mener Gerlach og nævner et af utallige forsøg, der viser, hvordan vi behandler pige- og drengebørn forskelligt lige fra fødslen. Et eksempel er det, hvor der sidder en baby på et tæppe omgivet af pige- og drengelegetøj. Forsøgslederen beder forsøgspersonen kigge efter lille Albert, lederen går ud, og forsøgspersonen begynder at lange drengelegetøj hen til barnet. Hvis forsøgslederen derimod kalder barnet for Alberte, vil det legetøj, barnet får, være pigelegetøj. Forsøgspersonen vil siden forklare sit valg med, at drenge- respektive pigelegetøjet var det, der lå tættest på, også selv om afstanden var den samme.

Forskningen vedrørende kønsforskelle i hjernen er i det hele taget diffus, selvmodsigende, rodet og uden klare konklusioner konkluderede Rebecca Jordan-Young, professor ved Barnard i New York. Igennem 13 år har hun sammenlignet studier om, hvordan testosteron i fosterstadiet påvirker hjernen, og sidste år publicerede hun bogen *Brain Storm: the Flaws in the Science of Sex Differences*. For eksempel påviste ét studie, der blev gennemført i 70'erne, at mødre, der tog syntetisk østrogen under graviditeten fik drengebørn, der udviste mindre maskulin adfærd, eksempelvis ved at de blev mindre aggressive. Senere påvistes der i et dyreforsøg, at testosteron, der bliver konverteret til østrogen i hjernen, ser ud til at gøre det modsatte, det vil sige at den får hannerne til at opføre sig mere typisk maskulint. Hvorefter endnu et forsøg udført på mennesker viste det samme: At drenge, der før fødslen var blevet udsat for syntetisk østrogen påviste en adfærd, der var mere maskulin ikke mindre.

Kønschok

»Nå, igen,« lyder det efterfulgt af et suk fra speciallæge i psykiatri Gideon Zlotnik, der har skrevet adskillige bøger om piger og drenge og deres hjerner, da han hører om børnehaven Egalia.

»Der har været adskillige af den slags forsøg gennem årene, blandt andet på Island. Det blev ikke nogen succeshistorie,« siger han og forklarer hvorfor:

»Det er altid de kvindelige lederes og pædagogers projekt. Og det er altid pigerne, der skal ligne drengene mere, mens drengene skal tæmmes,« siger Zlotnik, der mener det er forkert. Man risikerer at gøre vold på naturen.

»Der er nogle kønsforskelle, som er biologiske. Og så er der andre, der er resultatet af socialiseringsprocesser, dem kan vi så kigge nærmere på. Men når det er biologisk bestemt, at drenge udvikler sig langsommere både sprogligt, motorisk og intellektuelt så er det, jeg siger, at man gør vold på naturen ved at forlange, at de skal udvikle sig lige så hurtigt som pigerne.«